

Inför val av auktoriserad revisor

I kyrkoordningens 48 kap. 2§ stadgas följande:

”Kyrkofullmäktige ska utse en auktoriserad revisor för att granska verksamheten under en tidsperiod om längst fyra år. Till sådan revisor får även ett registrerat revisionsbolag utses.

Kyrkofullmäktige ska, utöver den revisor som ska utses enligt första stycket, välja ytterligare två revisorer. Valet ska förrättas av nyvalda kyrkofullmäktige det år ordinarie kyrkoval ägt rum, för att granska verksamheten under de fyra följande åren. Den revisor som utses enligt första stycket ska även utses till revisor för dotterbolag.”

Revisorernas uppgifter regleras i kyrkoordningen och revisionslagen (1999:1079). Revisorerna ska granska årsredovisning och bokföring samt ledningens förvaltning. Enligt kyrkoordningen ska revisorerna dessutom granska om församlingens verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig.

Detta dokument beskriver kortfattat bestämmelserna kring revisionen och hur församlingen/pastoratet ska hantera det förestående valet av auktoriserad revisor.

Hjälpmedel - mallar

Kyrkokansliet har tagit fram mallar och hjälpmedel för att underlätta inköp. En mall har anpassats inför upphandling av revision och i mall för Offertförfrågan-revision finns ett förslag på hur en offertförfrågan kan utformas. Mallen ger förslag på texter men de måste anpassas till den egna verksamheten. Om olika delar tas bort eller läggs till justeras innehållsförteckningen.

<http://internwww.svenskakyrkan.se/Ekonomi/revision>

Mer information finns i inköpshandboken *Vägledning vid upphandling i församling och pastorat*.

<http://internwww.svenskakyrkan.se/inkopsstod/mallar>

Bestämmelser om revision

Svenska kyrkan omfattas sedan 1 januari 2000 av revisionslagen (1999:1079). Det innebär att Svenska kyrkan lyder under samma allmänna revisionslagstiftning som övriga organisationer och företag i Sverige. Till detta kommer de särskilda inomkyrkliga bestämmelserna om revision som finns i kyrkoordningens 48 kapitel (församlingar) och 50 kapitel (stift). Dessa bestämmelser är att betrakta som en komplettering till revisionslagen och innebär i viss mån en skärpning i förhållande till vad som annars skulle ha gällt enbart på grund av lag såsom krav på upprättande av årsredovisning även för mindre enheter samt krav på auktoriserad revisor.

Revisorerna ska utföra revisionen enligt god revisionssed. För den del av revisionsuppdraget som avser att granska årsredovisning, bokföring samt ledningens förvaltning gäller internationella standarder för revision, International

Standards on Auditing, ISA.

Revisorerna

Kyrkofullmäktige ska utse en auktoriserad revisor för att granska verksamheten under en tidsperiod om längst fyra år. Det innebär att val kan göras även för kortare period än fyra år. Det kan vara lämpligt om en indelningsändring planeras eller om församlingen önskar utvärdera en ny revisor under ett antal år.

Möjligheten med flexibel mandatperiod infördes även för att ge församlingarna möjlighet att förskjuta den auktoriserade revisorns mandatperiod så att denne inte väljs vid samma tidpunkt som övriga revisorer. För att möjliggöra en sådan ordning kan församlingen lämpligen i år välja revisor på ett eller två år för att därefter återgå till att välja revisor på fyra år. Många församlingar har sannolikt större kapacitet att genomföra upphandlingar andra år än valår.

Enligt bestämmelserna i kyrkoordningen kan även revisionsbolag utses. Valet behöver inte bestämmas till en viss person men revisionsbolaget ska utse en huvudansvarig för uppdraget.

Utöver den auktoriserade revisorn ska ytterligare minst två revisorer väljas. Dessa väljs för att granska verksamheten de följande fyra åren. Här finns ingen valfrihet avseende valperiodens längd.

Revisorernas uppgifter

I revisionslagen 5 § finns regler om revisorns uppgifter. Revisorn ska bland annat granska församlingens/pastoratets årsredovisning och bokföring samt kyrkorådets förvaltning. Granskningen ska vara så ingående och omfattande som god revisionssed kräver. Det bör noteras att dessa regler gäller för samtliga revisorer, inte bara den auktoriserade. När det gäller den lagstadgade revisionen har Farförslag ett stort utbud av litteratur inom området. För information, se www.far.se.

Den lagstadgade revisionen tolkas i kyrkoordningen såsom att revisorerna ska granska om församlingens/pastoratets verksamhet sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt och om den interna kontrollen är tillräcklig (kyrkoordningen 48 kap. 6 §). Den förvaltningsinriktade granskningen utgör ett demokratiskt inslag i den lokala självstyrelsen och syftar till att ge kyrkofullmäktige information om att styrelsen fullgör sina uppgifter.

De tidigare revisorernas granskning av 2021 års verksamhet avslutas först under våren 2022 genom granskning av 2021 års årsredovisning samt undertecknande av revisionsberättelsen.

Observera att det inte är möjligt att låta ersättare i kyrkorådet underteckna årsredovisningen.

Kvalifikationer

För såväl den auktoriserade revisorn som de övriga revisorerna gäller att de ska ha de kompetenskrav som anges i revisionslagen. Det innebär att revisorerna ska ha

”den insikt i och erfarenhet av redovisning och ekonomiska förhållanden som med hänsyn till arten och omfattningen av företagets verksamhet fordras för att fullgöra uppdraget” (12 § revisionslagen). Detta innebär att det krävs god insikt om Svenska kyrkans regelverk och organisation.

Person vald till uppdrag som revisor i församling/pastorat måste tillhöra Svenska kyrkan och fyllt 18 år senast vid valtillfället. Detta krav gäller inte den auktoriserade revisorn.

Valbarhetshinder

Valbar till ett uppdrag som revisor i en församling är inte den som

1. är ledamot i kyrkofullmäktige eller kyrkorådet i församlingen eller, om församlingen ingår i ett pastorat, i ett församlingsråd inom pastoratet,
2. är ledamot eller ersättare i domkapitel i det stift som församlingen ligger i
3. är ledamot eller ersättare i Svenska kyrkans överklagande nämnd.

Jäv

Bestämmelserna om revisorsjäv syftar till att garantera en fri och oberoende revision. Bestämmelserna, som omfattar samtliga revisorer, finns i 17 § revisionslagen. En revisor får inte:

- ingå i ledningen, eller biträda församlingen/pastoratet med bokföring eller medelsförvaltning eller kontroll därutöver. Även släktingar till sådana personer kan vara jäviga, se vidare i 17 § revisionslagen,
- vara anställd eller på annat sätt ha en underordnad eller beroende ställning till församling/pastoratet eller till någon som avses till punkten ovan,
- vara verksam i samma rörelse som den som yrkesmässigt biträder församlingen/pastoratet vid grundbokföring eller medelsförvaltning eller kontroll därutöver eller
- stå i låneskuld till organisationen.

Med ledning menas i en församling/pastorat, kyrkoråd, församlingsråd och valnämnd.

Revisorns ansvar

Samtliga revisorer har enligt 37 § revisionslagen ett skadeståndsansvar. En revisor som uppsåtligt eller av oaktsamhet skadar församlingen/pastoratet kan bli ersättningskyldig. Auktoriserade revisorer ska ha en försäkring för att täcka sådana skadeståndsanspråk. De övriga revisorerna har ett lika omfattande ansvar och bör därför ha ett fullgott försäkringsskydd. Kyrkans Försäkringsbolag erbjuder församlingar och pastorat ett sådant försäkringsskydd.

Vägledning vid upphandling av kvalificerad revisionstjänst

Vem gör upphandling?

Revisorerna har bland annat till uppgift att granska ledningens förvaltning. Det innebär att upphandlingen inte bör hanteras av kyrkorådet (se avsnittet ”Jäv” ovan). Orsaken till detta är att garantera revisorernas oberoende i förhållande till dem de ska granska. Ärendet bör lämpligen hanteras av t.ex. kyrkofullmäktiges presidium med biträde av kansliadministrationen.

Upphandlingsförfarandet sker lämpligen genom att fullmäktiges presidium (sittande ordförande och vice ordförande i fullmäktige), vars mandatperiod går ut 31 december 2021 eller en av fullmäktige för ändamålet utsedd kommitté inleder arbetet med upphandlingen. I praktiken torde det innebära att en tjänsteman får uppdraget att administrera upphandlingen efter att presidiet godkänt underlag och förfaringssätt.

Det är nyvalda fullmäktige som ska välja revisorer.

Överväganden inför upphandling av kvalificerad revisionstjänst

Under de fem fyraåriga mandatperioderna efter relationsändringen har församlingen/pastoratet samlat kunskap och erfarenhet från samarbetet med för respektive period vald revisor. Ett första steg i processen är därmed att utvärdera dessa erfarenheter, med avseende på exempelvis kvalitet, erfarenhet och engagemang.

I mindre församlingar/pastorat där det från enhetens sida bedöms önskvärt att fortsätta samarbetet med tidigare vald revisor bör oklarheter kring exempelvis revisorns oberoende, revisionsteamets sammansättning eller arvodesfrågor kunna lösas i en dialog mellan parterna. Därigenom kan en för båda parterna tidskrävande och kostsam upphandlingsprocess undvikas. Ett sådant beslut kan tas enligt överklagandenämnden om upphandlingens värde är lågt.

Rekommendation: För att minska den administrativa belastningen under valår rekommenderas församlingarna att förskjuta mandatperioden för auktoriserad revisor.

Genom att inte alla revisorer väljs nya vid samma tidpunkt säkerställs också en kontinuitet i revisorskollegiet.

Upphandlingsprocessen

Enligt kyrkoordningen 47 kap. 3 § ska församlingen/pastoratet vid en upphandling utnyttja de konkurrensmöjligheter som finns och även i övrigt genomföra den affärsmässigt. I förarbetena till kyrkoordningen anges att de statliga bestämmelserna i stort bör kunna tjäna som underlag för en bedömning av hur upphandlingen ska utföras för att anses affärsmässig. Det finns således ingen skyldighet att följa lagen om offentlig upphandling, men den ger ett bra stöd för upphandlingens genomförande.

Det är beloppsgränser som i normalfallet styr vilken typ av upphandling som är aktuell. Det finns två typer av upphandling: prisjämförelse och formell upphandling. Det är det totala värdet, inklusive moms, på hela avtalsperioden, som avgör vilken typ av upphandling man ska välja.

För mer information se: Inköpshandbok *Vägledning vid upphandling i församling och pastorat*.

I detta sammanhang är det viktigt att påpeka att församlingen/pastoratet bör studera eventuella avtal med nuvarande auktoriserad revisor. Vissa avtal löper tills vidare med uppsägningstid på exempelvis tre månader. Det är därför viktigt att vid eventuellt byte av revisor kontrollera avtalets konstruktion så att församlingen/pastoratet säger upp avtalet i sådan tid att de inte riskerar att betala för en extra auktoriserad revisor.

Nedan angivna principer för hur upphandlingen bör gå till gäller endast den auktoriserade revisorn.

Förfrågningsunderlag

För att anbudsgivarna ska kunna lämna anbud utifrån samma förutsättningar är det viktigt att ett förfrågningsunderlag tas fram.

Nedan beskrivs vad som bör finnas med i förfrågningsunderlaget.

Information till anbudsgivarna

- den senaste årsredovisningen samt eventuell delårsrapport
- den senaste verksamhetsuppföljningen
- budget
- församlingens/pastoratets organisation
- beskrivning av system för intern kontroll
- beskrivning av resurser för ekonomiadministration samt tillämpade IT-system
- förväntningar på revisorns rapportering och närvaro vid olika möten

Uppdragets inriktning och omfattning

Uppdraget måste beskrivas för anbudsgivaren. Grunderna för revisionsuppdraget finns i revisionslagen, kyrkoordningen samt i FARs revisionsstandard ISA som uttrycker den goda revisionsleden i Sverige. Revisionsuppdraget är ett gemensamt, sammanhållet uppdrag som delas mellan den auktoriserade och övriga valda revisorer. Det finns ingen möjlighet att endast handla upp vissa delar av uppdraget och överlåta resterande del på de valda revisorerna. I detta sammanhang kan det vara lämpligt att ange den tänkta inriktningen och omfattningen på den verksamhetsgranskning som ska utföras enligt kyrkoordningen av de övriga valda revisorerna.

Offertens innehåll

För att underlätta bedömningen av offerterna och för att garantera att församlingen/pastoratet får den information de önskar, är det viktigt att det av förfrågningsunderlaget framgår vad anbudet ska innehålla. Nedanstående punkter är förslag och ska anpassas utifrån den enskilda församlingens/pastoratets behov och önskemål.

- a) *Företagsuppgifter* Anbudsgivaren ska lämna en allmän beskrivning av företaget. Uppgift ska även lämnas om det finns en ansvarsförsäkring.
- b) *Kompetens* Ansvarig revisor samt teamet ska presenteras med avseende på personuppgifter och kompetens. Uppgifter ska även lämnas rörande kännedom om Svenska kyrkans organisation och bestämmelser, erfarenhet av revisionsarbete inom Svenska kyrkan och referens till tidigare uppdrag och uppdragsgivare. Anbudsgivaren bör även lämna uppgifter om tillgång till specialistfunktioner och möjlighet till utvecklingsarbete. Vidare bör anbudsgivaren beskriva vilka metoder som finns inom organisationen för kvalitetssäkring.
Information ska lämnas om ansvarig revisor under de senaste tio åren meddelats varning från Revisorsinspektionen. Uppgift ska även lämnas om orsaken till den disciplinära åtgärden.
- c) *Pris* Anbudsgivaren ska ange principer för arvodesdebitering samt ett bedömt årligt arvode för revisionen. Ange pris på andra tillkommande tjänster. Samtliga priser ska anges inklusive mervärdesskatt.
- d) *Övrigt* Avtalade villkor ska dokumenteras i ett uppdragsbrev avseende revisionen av åren 20ÅÅ- 20ÅÅ innan uppdraget inleds. Betalningsvillkoren ska vara 30 dagar netto och ingen faktureringsavgift ska utgå. I övrigt hänvisas till anvisningar i upphandlingsmallen.

Upphandlingsform

För de flesta enheter torde en formell upphandling göras. Det innebär ett formellt förfarande och att minst tre leverantörer ska tillfrågas.

Om upphandlingens omfattning understiger 100 000 kr är en prisjämförelse tillräcklig.

Adress, märkning och kontaktperson

Av förfrågningsunderlaget ska det framgå att offerten ska lämnas skriftligt och hur länge offerten är giltig.

Adressen dit offerten ska skickas måste även anges och hur offerten ska vara märkt, t.ex. "Offert revision". Församlingen/pastoratet avgör själv på vilket sätt offerten ska lämnas. Ett sätt kan vara att ange att offerten ska lämnas per e-post.

Kontaktperson och telefonnummer för eventuella frågor ska även anges.

Offerthantering

Efter offerttidens slut ska församlingen/pastoratet ta ställning till de inlämnade offerterna. Detta kan ske genom att fullmäktiges presidium eller en av fullmäktige utsedd kommitté bedömer de inlämnade offerterna utifrån de kriterier som utarbetats.

Samtliga uppgifter som efterfrågas i förfrågningsunderlaget ska ligga till grund för bedömningen av anbudet. Kyrkoordningen anger i 47 kap. 3 § att vid upphandling ska alla anbudsgivare, anbudssökande och anbud behandlas utan ovidkommande hänsyn. Hur olika kriterier bedöms och dess tyngd är alltid en fråga som den upphandlande enheten själv måste ta ställning till. Det är viktigt att det är församlingens/pastoratets behov som ligger till grund för det slutliga ställningstagandet. Faktorer som har stor betydelse vid bedömningen är kunskap om Svenska kyrkans organisation och regelverk, tidigare erfarenhet från uppdrag inom Svenska kyrkan samt kostnaden för revisionen.

För att visa församlingens/pastorats prioriteringar kan det vara lämpligt att redan i förfrågningsunderlaget ange vad som kommer att ligga till grund för bedömningen av anbudet. I sådana fall ska offerten inte bedömas enligt andra kriterier än de som församlingen/pastoratet beskriver.

Svenska kyrkans hela verksamhet bygger i stor utsträckning på förtroende och kan lätt skadas till följd av negativ medial uppmärksamhet. I förfrågningsunderlaget ska därför information lämnas om någon av revisorerna under de tio senaste åren meddelats varning.

Val av revisorer

Det nyvalda kyrkofullmäktige väljer vid sammanträde senast den 31 december 2021 de revisorer som, ska tillsammans med den auktoriserade revisorn, ska granska verksamheten under den kommande mandatperioden.

För de församlingar/pastorat som tidigare upphandlat auktoriserad revisor med en annan avtalsperiodicitet än mandatperiod sker upphandling och val av auktoriserad revisor/revisionsbolag i god tid innan innevarande avtal går ut. Detta kan innebära att även auktoriserad revisor väljs vid samma tillfälle som övriga revisorer men kan också innebära att detta val sker under löpande mandatperiod.

Uppdragsbrev

Revisionsstandard i Sverige, International Standards on Auditing innehåller krav på att revisorn och klienten ska definiera villkoren för uppdraget vilket oftast sker i ett s.k. uppdragsbrev. Uppdragsbrev med allmänna villkor ska klargöra parternas respektive rättigheter och skyldigheter i uppdragsrelationen.

Församlingen/pastoratet bör vara särskilt observant på de villkor som föreslås gälla när uppdraget upphör i förtid. Där uppdraget upphör i förtid på uppdragsgivarens initiativ på grund av t.ex. brister i uppdragets genomförande eller bristande förtroende bör revisionsbyrån erhålla rimlig ersättning för nedlagda ännu ej fakturerade kostnader på grund av revisionsuppdraget. Ingen

kompensation ska utgå för förlorat arvode under den återstående mandatperioden.